

Täysistunto

Tiistai 6.5.2025 klo 14.00—20.27

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 ja 5 §:n sekä luonnonsuojelulain 35 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 42/2025 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Nyt keskustelu alkaa ministeri Multalan esittelypuheenvuorolla. Olkaa hyvä.

Keskustelu

15.37 Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annettua lakia, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia sekä luonnonsuojelulakia. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön päivitetyn uusiutuvan energian direktiivin lupamenettelyä koskevat artikkelit. Lupaviranomaisia sitovat määräajat kattaisivat jatkossa sähköä tuottavien uusiutuvan energian laitosten lisäksi myös muun uusiutuvan energian tuotannon. Määräaikojen piiriin tulisivat uusina lämpöä tuottavat uusiutuvan energian tuotantolaitokset, biokaasu- ja biopolttoainelaitokset. Myös määräaikojen pituuksiin tehtäisiin direktiivin edellyttämiä muutoksia. Etukäteen tiedossa olevien lupamenettelyjen kokonaiskäsitelyaikojen odotetaan tuovan ennustettavuutta hankkeiden suunnitteluun ja siten edistävän uusiutuvan energian tuotantoa.

Uusiutuvan energian yhteyspisteviranomaisen tulisi jatkossa varmistaa, että menettelyille säädettyjä määräaikoja noudatetaan. Tämän mahdollistamiseksi sen tulisi avustaa toimivaltaisia viranomaisia sopimaan yksittäisten menettelyjen käsittelyn ajankohdista sekä antaa hankkeiden toteuttajille ennakollista neuvontaa hankkeisiin liittyvistä menettelyllisistä seikoista. Uusiutuvan energian yhteyspisteviranomaisen tehtävä on tarkoitettu olemaan osa uuden Lupa- ja valvontaviraston laajempaa yhteyspisteviranomaisen toimintaa. Sitä koskevia säännösehdotuksia on eduskunnalle samaan aikaan annettussa hallituksen esityksessä laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, eli hallituksen esityksessä 41/2025. Mainitun esityk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

sen tavoitteena on painottaa hankkeiden alkuvaiheen merkitystä lupamenettelyiden sujuvoittamisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Lainsäädäntöön lisättäisiin kokonaan uusi sääntelykokonaisuus uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueista uusiutuvan energian hankkeiden menettelyiden sujuvoittamiseksi. Nopean kehittämisen alueet nimettäisiin Lupa- ja valvontaviraston toimesta kuntien esitysten perusteella. Niitä saisi nimetä sellaisille alueille, joilla tietysti uusiutuvan energian tuotannon muodosta ei ole odotettavissa merkittäviä ympäristövaikutuksia. Nopean kehittämisen alueille suunniteltavien hankkeiden hallinnollinen taakka voisi vähentyä, sillä ne voisivat vapautua hankekohtaisen yva-menettelyn tai Natura-arvioinnin tekemiseltä. Niiden lupamenettelyihin myös sovellettaisiin normaalia lyhyempiä määräaikoja. Nopean kehittämisen alueelle suunniteltavien hankkeiden ympäristövaikutusten selvittäminen varmistettaisiin alueen nimeämispäätöksen yhteydessä tehtävässä ympäristövaikutusten arvioinnissa sekä itse alueelle soveltuvalla ennakoimattomien vaikutusten seulontamenettelyllä.

Esitysten tekeminen olisi kunnille vapaaehtoista. Nopean kehittämisen alueiden on tarkoitus olla yksi mahdollinen työkalu kuntien käyttöön uusiutuvan energian hankkeiden sujuvoittamiseksi. Alkuvaiheessa nopean kehittämisen alueita on tarkoitus nimetä aurinkovoimalle, mutta jatkossa Lupa- ja valvontavirasto voisi nimetä niitä myös muille energiantuotantomuodoille.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain 7 §:n 4 momentti ja 14 a—14 h §:t sekä luonnonsuojelulain 35 §:n 4 momentti on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan aluehallintouudistuksen ja YLP-HE:n säädösehdotusten kanssa 1.1.2026.

Arvoisa puhemies! Toivon esityksen saavan eduskunnalta myönteisen vastaanoton.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Kallio. [Vesa Kallio: Arvoisa rouva puhemies! Oli oikea henkilö?] — Ainakin meidän listan mukaan, eikö näin. [Juha Hänninen: Minun listallani kyllä luki minun nimeni siinä ensimmäisenä, mutta niin... — Vesa Kallio: No, mutta jos mennään tällä?] — Listan mukaan me nyt joudutaan menemään, valitettavasti. [Juha Hänninen: Valitettavasti minulla oli kyllä puheenvuoro pyydetty tähän kohtaan, ja nyt ei enää ole!]

15.41 Vesa Kallio kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on nopeuttaa uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyitä ehdottamalla niille sitovia määräaikoja ja nimeämällä erityisiä uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueita, kuten tässä ministerin hyvässä esittelyssä kävi ilmi. Uusiutuvan energian yhteyspisteviranomaisen roolia lupamenettelyjen sujuvoittamisessa esitetään vahvistettavaksi. Yhteyspisteviranomaisen tärkein velvoite on varmistaa, että lupamenettelyn määräaikoja noudatetaan. Hallituksen esitys onkin valmisteltu osana ympäristöministeriössä käynnissä olevaa yhden luokun palvelujen hanketta, jossa kehitetään tulevan Lupa- ja valvontaviraston roolia hankkeiden sujuvassa etenemisessä. Uusiutuvan energian tuotantolaitoksien lupamenettelyjä koskevat sitovat määräajat laajennettaisiin koskemaan uusiutuvan energian voimalaitosten lisäksi myös muita uusiutuvaa energiaa tuottavia laitoksia. Sellaisiksi katsottaisiin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

ne laitokset, jotka käyttävät lähteenään pelkkää uusiutuvaa energiaa lukuun ottamatta käynnistys- ja varapolttoaineita.

Arvoisa puhemies! Tuleva valtion Lupa- ja valvontavirasto nimeäisi uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueet kuntien esityksestä. Nopean kehittämisen alueita koskevien esitysten tekeminen olisi kunnille vapaaehtoista. Nopean kehittämisen alueilla sovellettaisiin lyhyempiä lupamenettelyjen määräaikoja. Lisäksi alueilla toteutettavat uusiutuvan energian hankkeet olisi mahdollista vapauttaa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä ja Natura-arvioinnista. Lupa- ja valvontaviraston tulisi kuitenkin tarkastaa, että ympäristöarvioinneista vapautetut hankkeet eivät aiheuta erittäin todennäköisiä merkittäviä ja ennakoinnattomia haittavaikutuksia. Alueen nimeäminen ei velvoittaisi maanomistajaa tai kunnan päätöksentekoa, ja alueille voitaisiin suunnitella ja sallia myös muuta toimintaa kuin uusiutuvan energian tuotantoa.

Arvoisa puhemies! Uusi perustettava Lupa- ja valvontavirasto on valtakunnallinen, monialainen valtion virasto, jossa työskentelee noin 2 000 ihmistä. Jatkossa tämä virasto olisi vastuussa ympäristötoimialan asioiden, kuten ympäristölupien, käsittelystä ja valvonnasta, verrattuna nykytilaan, jossa toimivalta on jakautunut neljälle aluehallintovirastolle ja 13 ely-keskukselle. Uudistuksen toimeenpano ratkaisee, kuinka hyvin lupamenettelyjen sujuvoittaminen tosiasiaissa onnistuu. Hallituksen on syytä ohjata aluehallinnon uudistamisen toimeenpanoa siten, että elinvoimakeskusten rooli yritysten kasvun mahdollistajana toteutuu. Elinvoimakeskusten tulee aidosti tukea maakuntien strategioita ja suunnitelmia. Paikallista päätösvaltaa pitää vahvistaa, mikäli halutaan, että toimilla on myös yleinen hyväksyntä. Tähän hallituksen esitys ei kuitenkaan vaikuta kovin vahvasti antavan tukevia toimenpiteitä, vaan jatkaa osaltaan keskittävää politiikkaa. Riski kasvaa, että päätöksiä tulevat enenevässä määrin tekemään viranomaiset, joilla ei ole välttämättä riittävää paikallistuntemusta ja jotka eivät tunne alueiden kehityskohteita ja kasvupotentiaalia. Vaikka uusi virasto toimii valtakunnallisesti, lupaviranomaisten on tunnettava elinkeinoelämän tarpeet myös paikallisesti. Aito alueellinen läsnäolo on edellytys laadukkaille ja saavutettaville viranomaispalveluille. Uudistuksen toimeenpano ei saa myöskään vaarantaa tai halvaannuttaa missään vaiheessa nykyisten ely-keskusten toimintaa.

Arvoisa puhemies! Aluehallintouudistuksen yhteydessä hallitus esittää perustettavaksi yleisen edun valvontayksikön, joka toimisi valtion Lupa- ja valvontavirastossa. Käytännössä monet yleisen edun sisällä tapahtuvista ratkaisuksista eivät kuitenkaan ole niinkään oikeudellisia, vaan myös aina poliittisia ja muita arvostuksia sisältäviä. Yleisen edunvalvontayksikön valitusmahdollisuuden pelkkä olemassaolo tullee jo itsessään vaikuttamaan lupamenettelyprosessin kulkuun, koska lupia myöntävän osaston on otettava huomioon se, että viraston toinen yksikkö voi tehdä päätöksestä valituksen. Vaikka nyt hallitus toisaalta on aivan järkevästi rajaamassa eri valtion virastojen keskinäisiä valitusprosesseja, valitukset uhkaavat nyt siirtyä viraston sisälle tai valituksen kaltainen tilanne syntyä viraston sisälle, jolloin prosessit eivät todellisuudessa välttämättä nopeudu riittävällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoite on hyvä. Keskustan mielestä luvituksesta tulee tehdä Suomen kilpailukykytekijä asettamalla tavoitteeksi, että Suomessa on Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027 mennessä. Tähän pääsemiseksi tarvitaan takuuajat käsittelyille ja todellinen siirtyminen yhden luokun palvelumalliin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Riipi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

15.46 Mika Riipi kesk: Arvoisa puhemies! Tervehdin kyllä ilolla tätä uudistusta. Meillä on tilanne tässä maassa, että luvituksen osalta hyvin moni hanke on hyvin pitkän prosessin takana. Aika kohtuuttomiakin määräaikoja tällä hetkellä meillä tuolla pohjoisessa esimerkiksi erilaisissa teollisissa hankkeissa on. Kaikki toimet, joilla pystytään vauhdittamaan niitä, ovat tärkeitä, mutta haluaisin ehkä tässä yhteydessä lyhyesti vain tuoda esille sen pienen huolen, joka luvituksen yksinkertaistamiseen ja vauhdittamiseen liittyy nimenomaan paikallisen hyväksyttävyyden näkökulmasta. Nythän meillä jo puhtaan siirtymän sijoittamisluvissa tietyt energiantuotantomuodot tippuivat ikään kuin sen kaavoitusmonopolin ulkopuolelle, ja pitäisin hyvin tärkeänä, että kunnallinen päätöksenteko, kaavoituksen kautta haettava paikallinen hyväksyttävyys, pidettäisiin myöskin edelleen vahvasti läsnä näissä. Vaikka luvitus vauhdittuu, niin jos sitä paikallista hyväksyttävyyttä ei eri hankkeilla ole, niin käytännössä ne eivät tule toteutumaan. Toivoisin, että tässä lain yhteydessä myöskin tämä tuotaisiin huomioon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää, poissa. Edustaja Hoskonen, poissa. — Edustaja Mikkonen.

15.48 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Todella tämä käsittelyssä oleva laki on ehkä osa laajempaa kokonaisuutta siitä, miten nyt pyritään varmistamaan, että me pääsemme irti fossiilisista, saamme uusiutuvaa energiaa ja luvitus sen suhteen olisi sujuvaa. Mutta on tärkeää huomata, että lupamääräyksiä tällä lakiesityksellä ei muuteta, ja hyvä niin, koska samanaikaisesti meidän täytyy tietysti varmistaa, että se vihreä siirtymä, joka on tarpeen tehdä, todella on vihreää, tai että se puhdas siirtymä todella on puhdas, eikä aiheuteta sitten lisähaittaa luonnolle, koska tietysti luontokato ja ympäristön saastuminen ovat meille aivan yhtä suuria haasteita kuin ilmastokriisi, ja sen takia niillä toimilla, joita tehdään, tulisi aina varmistaa, että mennään samaan suuntaan.

No, nyt tästä esityksestä — missä suunnitellaan perustettavan uusiutuvan energian tuotantolaitoksille näitä alueita, mihin ne voidaan sijoittaa niin, että on valmiiksi katsottu, että siellä ei aiheuteta merkittävää ympäristöhaittaa, ja siten voitaisiin luvituskin tehdä nopeasti — ajattelen, että tämä on ajatuksena erinomainen. Jos mietitään näitä alueita, mistä tässä puhutaan, eli tällaisia uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueita, niin halutaan varmistaa, että nämä alueet todellakin ovat sellaisia, missä ympäristöhaitat ovat pidempiä. Siksi tässä on suoraan sanottu, että näitä ei voida nimetä luonnonsuojelualueille, luonnon-tilaisille soille, suojelluille luontotyypeille, lintujen ja nisäkkäiden tärkeimmille muuttoreille eikä myöskään metsään tai ruoantuotannossa oleville pelloille.

Ajattelen, että kun itse asiassa me nyt kaiken kaikkiaan tätä vihreää siirtymää teemme, niin olisi pitänyt paremmin varmistaa, että nämä ympäristövaikutukset todellakin kaikissa hankkeissa jäävät pieniksi, ja ottaa tämä samanlainen lähestymistapa oikeastaan koko ajan käyttöön. Nyt se on tulossa vasta tämän EU-lainsäädännön myötä tältä osin, ja hyvä niin, mutta tietysti on hyvä muistaa samanaikaisesti, että meillä on EU:sta myös tullut asetuksia, joilla esimerkiksi kaivoshankkeille, akkumateriaalitehtaille ja muille monille uusiutuvan energian hankkeille on annettu tällainen nopeutettu menettely, ja valitettavasti hallitus on myös ottanut siinä käyttöön ne kaikki direktiivin antamat joustot ja asetusten mahdollistamat löysäilyt niin, että olemme tilanteessa, että näitä hankkeita mahdollisesti tehdään alueille ja tehdään sellaisia hankkeita, joille sallitaan esimerkiksi erinomaisessa kunnossa olevien vesistöjen pilaaminen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

Mutta nyt sitten tässä lakiesityksessä, mikä on nyt käsittelyssä, on siis ajatuksena, että tuleva Lupa- ja valvontavirasto sitten näitä alueita tarkastellessaan seuloisi ikään kuin näitä hankkeita ja katsoisi, ovatko ne sellaisia, että ympäristöhaitat jäävät pieniksi. Oikeastaan tästä olisin halunnut ministeriltä kysyä, kun tässä lakiesityksessä tämä jää vähän epä-määräiseksi siltä osin, että miten tämä seulonta sitten toteutetaan, koska sitten seulonnan perusteella katsotaan, tarvitseeko alueella tehdä ympäristövaikutusten arviointia tai Natura-arviointeja, joissa lähtökohtaisesti nämä nimetyt alueet ovat niistä vapaita. Mikä on se ajatus, millainen tämä prosessi tulee olemaan, ja mikä on se kynnyks, mikä siihen on laitettu siitä, milloin kuitenkin näitä arvioita tulee tehdä, kun haitat ovat sen verran korkeat? Tämä vähän jää epäselväksi tässä lakiesityksessä.

Tässähän myös todetaan, että etusijalla näille uusiutuvan energian tuotantolaitoksille tulisi olla jo ihmistoiminnan seurauksena muuttunut ympäristö ja esimerkiksi rakennetut ja keinotekoiset pinnat. Nämä ovat todella hyviä linjauksia, koska on selvää, että on paljon fiksumpaa rakentaa sellaisille alueille, jotka on jo otettu ihmistoiminnan käyttöön ja joissa ympäristö on jo muuttunut, kuin lähteä neitseelliselle alueelle tekemään hankkeita, koska kaikissa hankkeissa kuitenkin on omat ympäristövaikutuksensa ja tietysti tavoite on se, että ne vaikutukset aina jäisivät mahdollisimman pieniksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ja sitten ministeri Multala, mikäli haluatte kommentoida keskustelua.

15.53 Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala: Arvoisa puhemies! Ehkä ihan lyhyesti vain, tässä muutamia pointteja nousi esiin.

Ensinnäkin tästä huolesta, tulevatko nämä menettelyt todellisuudessa nopeutumaan tai onko meillä tätä alueellista asiantuntemusta: Sinällään koko tämän yhden yhtenäisen, yhden luukun palveluhankkeen ideahan on se, niin kuin tässä just edeltävässä puheenvuorossa edustaja Mikkonen totesi, että ikään kuin näistä ympäristövaatimuksista ei tingitä mutta sen sijaan sitä menettelyä sujuvoitetaan ja annetaan sille tiettyjä takuita, että meillä menettelyt ovat sujuvat, ja myös nämä määräajat laajenevat hankkeille, jotka tämän piiriin tulevat. Se tietenkin antaa tälle prosessille tiettyä tällaista, mitenkä sanotaan, ennustettavuutta. Kun samaan aikaan pidetään kuitenkin ympäristövaatimuksista kiinni, niin tämä jo osaltaan on omiaan vastaamaan siihen kysymykseen, mitä tässä vaikka edustaja Riipi sanoi, että myös tästä alueellisesta hyväksyttävyydestä voidaan pitää huolta. Eli ikään kuin huolehditaan prosessin sujuvuudesta, mutta prosessihan voi toki aina päättyä myös siihen, että esimerkiksi ympäristölupaa hankkeelle ei sitten saa. Tämäkin on aina se vaihtoehto, joka siellä päässä voi tietysti odottaa. Mutta joka tapauksessa prosessien ennakoitavuudesta ja sujuvuudesta pyritään tässä huolehtimaan.

Kuten tässä edellä myös edustaja Mikkonen totesi, tähän on todellakin monen hallituksen esityksen kokonaisuus, mihin liittyy tämä iso virastorakenneuudistus, joka ei ole minun esittelyssäni vaan ministeri Ikosen esittelyssä, joka täällä eduskunnassa on käsiteltävänä, mutta sitten itse asiassa tämä seuraava esitys myös liittyy tähän kokonaisuuteen eli tämä varsinainen yhden luukun palveluhanke.

Sitten ehkä sellainen asia, mitä myöskään tuossa esittelypuheenvuorossa ei tullut varsinaisesti mainittua mutta mikä ehkä on hyvä nostaa esille: jos tulee näitä tällaisia hankkeita, jotka ovat vapautuneet yva-menettelystä tai Natura-arvioinnista, niin kuitenkin huolehditaan siitä, että jos lieventämistoimenpiteitä tarvitaan esimerkiksi ympäristövaikutuksiin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

liittyen, niin niistä huolehditaan varsinaisessa sova-menettelyssä, ja tämän yhteydessä myös yleisöllä on laajat osallistumisoikeudet. Eli huolehditaan siitä, että kuitenkin myöskin ihmiset pääsevät sanansa sanomaan näistä hankkeista joka tapauksessa, ja tämän vapautuksen piiriin päässeitä hankkeita on lisäksi tarkoitus todellakin tarkastella tämmöisten ennakoimattomien vaikutusten seulontamenettelyssä, jota koskevaan päätökseen voivat oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetyn lisäksi hakea muutosta valittamalla myös esimerkiksi ympäristöjärjestöt.

Ehkä tämä tämän osalta, ja keskustelu jatkunee tuon seuraavan esityksen osalta samoista aihepiireistä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.